

im Allgemeinen stellt. Das Konzept beruht v.a. durch die Arbeit von Jean-Pol Martin auf einer grandlegenden wissenschaftlichen Basis. Dabei müssen sowohl die Lehrenden als auch die Lernenden zu Veränderungen im Unterrichtsablauf bereit sein. Ist dies der Fall, kann die LdL-Methode als durchaus positive Alternative zu traditionellen Unterrichtsmodellen verstanden werden, zumal auch vertraute Strukturen ihre Anwendung finden. Radikal ist eben besonders der Perspektivenwechsel und die Abgabe von Autonomie und Macht durch die Lehrperson an die Lernenden. Dies hat etwas mit Vertrauen zu tun und wird sicherlich nicht jeder Lehrperson gleich leicht fallen. Insofern ist die LdL-Methode sicherlich kein Allheilmittel für den universitären (Sprach-) Unterricht, aber sie bietet sicherlich für offene Lehrerpersönlichkeiten eine Unterrichtsalternative, die von den Studierenden dankbar aufgenommen werden wird.

Literatur:

1. Barkowski, Hans / Krumm, Hans-Jürgen (Hrsg.) (2010): Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. UTB-Verlag. Tübingen/Basel.
2. Bausch, Karl-Richard / Christ, Herbert / Krumm, Hans-Jürgen (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht. UTB-Verlag. Tübingen / Basel 2007.
3. Grzega, Joachim / Waldherr, Franz: Lernen durch Lehren (LdL) in technischen und anderen Fächern an Fachhochschulen. S. 1-17. In: DiNa (= Didaktiknachrichten des DIZ, Zentrum für Hochschuldidaktik der bayerischen Fachhochschulen), Band 11, 2007.
4. Leupold, Eynar: Französisch Unterrichten. Grundlagen. Methoden. Anregungen. Kallmeyersche Verlagsbuchhandlung. Seelze-Velber 2002.
5. Martin, Jean-Pol (2000): Lernen durch Lehren: ein modernes Unterrichtskonzept. In: Schulverwaltung Bayern, Carl Link / Deutscher Kommunal-Verlag, 23. Jahrgang, März 2000, Nr. 3, S. 105-110. (<http://www.ldl.de/Material/Publikationen/aufsatz2000.pdf>) [30.01.2014]
6. Martin, Jean-Pol (2002): Weltverbesserungskompetenz als Lernziel? S. 71-76. In: Pädagogisches Handeln – Wissenschaft und Praxis im Dialog, 6. Jahrgang, 2002, Heft 1.
7. Maslow, Abraham H.: Motivation und Persönlichkeit. (Original 1954). Reinbek bei Hamburg 1981.

УДК 378. 147

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ АГРАРНОГО ВНЗ

Л.Л. Рутікова, старший викладач

В статті здійснено аналіз аксіологічного потенціалу змісту дисципліни «Іноземна мова», який має сприяти формуванню ціннісних

© Л.Л. Рутікова, 2014

орієнтацій у студентів аграрного ВНЗ. Розкрито складові іншомовної освіти з аксіологічної точки зору, розглянуто практичні можливості застосування ціннісного потенціалу дисципліни «Іноземна мова» з урахуванням специфіки аграрного ВНЗ. Зроблено акцент на тому, що важливою умовою формування загальнолюдських цінностей студентів у процесі навчання іноземної мови є відбір і використання ціннісно-орієнтованих дидактичних матеріалів.

Аксіологічний потенціал дисципліни «Іноземна мова», ціннісні орієнтації, формування загальнолюдських цінностей, зміст навчання.

Постановка проблеми. В останні роки одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти і провідним принципом нової освітньої політики стало звернення до ціннісної парадигми у підготовці майбутнього фахівця.

Без ціннісного наповнення змісту освіти (як в цілому, так і в рамках окремих навчальних предметів) неможливо здійснювати виховний вплив у процесі навчання студентів, ефективно формувати у них систему ціннісних орієнтацій [3].

Зміст навчального матеріалу повинен сприяти усвідомленню та прийняттю студентами універсальних людських цінностей, освоєння цінностей людської культури, формуванню гуманістичної концепції, визнання цінності життя та дотримання виваженості та гуманності у відносинах до природи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На виховний потенціал змісту освіти неодноразово вказували і вказують вітчизняні та зарубіжні педагоги: Ю.К. Бабанський, Л.І. Божович, Ш.І. Ганелін, Н.Ф. Добринін, І.Я. Зоріна, В.А. Караковський, А.Н. Леонтьєв, І.Я. Лернер, Х.М. Лийметс, Р.М. Рогова, М.Н. Скаткін, В.О. Сухомлинський, Г.І. Щукіна та інші.

Аналіз педагогічної літератури дозволяє констатувати, що на теоретичному рівні досить розроблені і широко висвітлені питання сутності понять «цінності» і «ціннісні орієнтації», їх місця в структурі особистості, механізми формування в процесі навчання і т.п., досліджено проблеми аксіологічного виховання студентів. Зазначимо, що слово «аксіологічний» походить від терміну аксіологія (від грец. – цінність) – наука про цінності, вчення про природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їхній зв'язок між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини.

Проте недостатньо досліджень, в яких виявляються психолого-педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій засобами змісту освіти в рамках конкретної навчальної дисципліни. Очевидно, що проблема цінностей і ціннісних орієнтацій як цільових орієнтирів освітнього процесу не достатньо вивчена, так само як і питання конкретного змістовного та методичного супроводу процесу формування ціннісних орієнтацій у студентів аграрних ВНЗ при навчанні їх іноземної мови.

У зв'язку з цим метою нашого дослідження стало обґрунтування аксіологічного потенціалу змісту дисципліни «Іноземна мова», який має сприяти формуванню ціннісних орієнтацій студентів в аграрному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожен навчальний предмет, на думку П.Ф. Каптерева, повинен вивчатися так, щоб сприяти духовно-моральному розвитку учнів, оскільки сукупності наукових знань властива морально-виховна та освітня сила, що формує духовність [2]. Іноземна мова не є винятком. Ще Піфагор для пізнання моралі якогось народу радив вивчити насамперед його мову. Сучасна лінгвістика активно розробляє напрямок, в якому мова розглядається як культурний код нації, а не просто знаряддя комунікації. Фундаментальні основи такого підходу були закладені в працях В. Гумбольдта, О.О. Потебні, Є.М. Верещагіна, В.Г. Костомарова та інших вчених. В. Гумбольдт довів, що кращим виразом духовності народу є його мова. У його роботах знайшла обґрунтування думка про те, що мова народу знаходиться в тісному зв'язку з народним життям, з переважаючими заняттями і схильностями народу, відображає специфіку його мислення, мова є результат всенародного творчості. Володіння даром слова, вивчення граматики як логіки народу, засвоєння мови є духовне прилучення до певних культурних цінностей [1].

Педагогічні дослідження вчених показали, що викладання іноземної мови є дієвим засобом формування особистості учня: іноземна мова безпосередньо впливає на розумовий розвиток, значно розширює кругозір, сприяє підвищенню загального культурного рівня. Таким чином, аксіологічний потенціал даного предмета може проявлятися в навчальних, загальноосвітніх, розвиваючих і виховуючих можливостях. Кожна з цих рівноправних складових іншомовної освіти вельми актуальна з аксіологічної точки зору. Розглянемо їх докладніше.

1. Навчальний аспект передбачає оволодіння знаннями, вміннями і навичками, усіма формами спілкування і мовними функціями для того, щоб оволодіння іншомовною культурою було засобом міжособистісного спілкування і засобом отримання професійної та іншої інформації. Цінність іноземної мови в даному випадку полягає в його практичній значущості для людини.

2. Пізнавальний аспект полягає в тому, що навчання іншомовної комунікації використовується як засіб збагачення духовного світу особистості. Вивчаючи культурно-історичні традиції носіїв мови, учні значно розширюють свій загальноосвітній кругозір, що сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця. Про величезне загальноосвітнє значення іноземної мови писав Л.В. Щерба: "Той, хто не вивчав іноземну мову, не може бути людиною з широким кругозором, так як йому важко вийти з обмеженого кола понять, думок, смаків" [4].

3. Виховний аспект полягає в тому, що навчання іншомовної комунікації використовується як засіб морального виховання. Даному аспекту в аксіологічному плані належить особлива роль. Він покликаний

визначити спрямованість поза лінгвістичного існування особистості. У процесі роботи над навчальним матеріалом повинно відбутися усвідомлення і присвоєння загальнолюдських, національних, професійних та інших цінностей.

4. Розвиваючий аспект включає в себе наступні компоненти:

1) розвиток мовних здібностей (фонематичний слух, відчуття мови, здатності до здогаду, до розрізнення, до імітації, до логічного викладу та ін.);

2) розвиток психічних функцій, пов'язаних з мовною професійною діяльністю (мовне мислення, пам'ять, увагу, уяву, сприйняття та ін.);

3) розвиток уміння спілкуватися на професійному та соціально-побутовому рівні;

4) розвиток таких рис характеру, як працьовитість, воля, цілеспрямованість, активність та ін. Оскільки метою навчання іноземної мови в даний час є не просто формування лінгвістичних знань, умінь, навичок, а головним виступає розвиток здатності міжкультурної комунікації, здатності досягнення адекватного взаєморозуміння в професійній сфері, це вимагає від майбутнього фахівця певних якостей: здатності до адаптації в нових ситуаціях, високого рівня творчого мислення, творчої активності;

5) розвиток уміння вчитися, досвіду самоосвіти;

6) розвиток мотивації до подальшого оволодіння іншомовною професійною компетенцією (формування ціннісного ставлення до навчання іноземної мови, розуміння значущості володіння іноземною мовою в цілях його практичного використання в професійній діяльності).

Навчальний, загальноосвітній, розвиваючий і виховний аспекти предмета «Іноземна мова» не можна розглядати ізольовано один від одного, вони взаємодіють у своєму аксіологічному впливі на формування у студентів системи ціннісних орієнтацій.

Проведений аналіз сучасних навчально-методичних комплексів, призначених для навчання іноземної мови у аграрних ВНЗ показав, що в них міститься велика кількість освітніх і розвиваючих вправ, в яких імпліцитно є виховна спрямованість. Однак, в першу чергу, вони припускають оволодіння основами комунікативної компетенції, мовними знаннями, вміннями та навичками. Цілеспрямована стратегія виховного впливу, спрямована на осмислення ціннісних орієнтацій в практиці навчання іноземної мови, практично відсутня. Специфіка занять з іноземної мови саме така, що на цих заняттях є більше можливостей для реалізації розвиваючого особистість потенціалу. Аксіологічні можливості дисципліни «Іноземна мова» проявляються, насамперед, у змісті дидактичних матеріалів. Ціннісне наповнення мають навчальні матеріали (текстові, візуальні та ін.), що містять країнознавчу інформацію (історія, традиції, звичаї, спосіб життя людей), інформацію естетичного характеру (мистецтво країн, мова яких вивчається), а також ситуації, вправи, розмовні теми, так чи інакше розкривають проблеми етики, моралі, гуманності. Крім того, навчання відбувається в постійному зіставленні,

діалозі культур, в результаті чого має відбутися також осмислення цінностей власної країни і загальнолюдських цінностей.

Аксіологічні можливості іноземної мови можуть бути представлені не тільки у формі лінгвістичних, культурологічних та професійних знань, але також у способах організації заняття, які сприяли б вільному розвитку особистості, тому для успішного формування у студентів ціннісних орієнтацій потрібно пошук таких форм і методів навчання, які розкривають аксіологічний потенціал даного предмета.

Разом з тим, вивчення спеціальної літератури з даного питання показує, що аксіологічні можливості іноземної мови використовуються далеко не в достатній мірі. На ранньому етапі становлення методичної науки аксіологічні мети навчання не ставилися взагалі. В основі викладання лежали чисто механічні прийоми (наслідування, заучування напам'ять), текстуально-перекладні та імітаційні технології навчання. Їх виховні, розвиваючі та освітні можливості були обмежені, оскільки переклад та імітація є недостатніми засобами активізації мовно-мисленнєвої та емоційної діяльності студентів.

Для успішного формування у студентів ціннісної орієнтації потрібна така організація навчання, при якій розкривався б аксіологічний потенціал предмета «Іноземна мова». Тому важливою умовою формування загальнолюдських цінностей студентів у процесі навчання іноземної мови є відбір і використання ціннісно-орієнтованих дидактичних матеріалів.

Відсутність у підручниках з іноземної мови для ВНЗ відповідних текстів, спрямованих на формування загальнолюдських цінностей майбутніх фахівців, спонукала нас до створення навчальної програми та відбір відповідних матеріалів.

У навчальну програму з іноземної мови для студентів агробіологічного факультету аграрного ВНЗ увійшли лексичні теми:

а) професійного характеру («Проблеми і завдання сільського господарства», «Земля як основа сільськогосподарського виробництва», «Стан та перспективи розвитку аграрної науки», «Моя майбутня спеціальність», «Професійні та особисті характеристики працівників аграрної сфери» тощо), які актуалізують професійні цінності;

б) загальноосвітнього характеру («Навчання в університеті», «Охорона навколишнього середовища», «Національні цінності, традиції та реалії» тощо), які актуалізують загальнолюдські цінності.

Програма формування ціннісних орієнтацій у студентів агробіологічного факультету в навчальному процесі за своєю суттю є спробою створення синтезованого курсу, який об'єднав в собі кілька аспектів: професійного, побутового, особистісного, країнознавчого. При складанні програми формування ціннісних орієнтацій у студентів були визначені розвиваючі, виховні та освітні цілі і сформульовані відповідні завдання.

Програма експериментального навчання базується на наступних дидактичних принципах: проблемності змісту предмета навчальної діяльності; професійно-ігрової взаємодії студентів; діалогічного спілкування студентів; партнерських відносинах студентів і викладачів. Мета

програми: формування ціннісних орієнтацій у студентів. Завдання програми:

- дати певний мінімум теоретичних знань з проблеми дослідження;
- сприяти пробудженню у студентів емоційно-ціннісного ставлення до обговорюваної теми;
- розвинути інтерес у студентів до проблеми спілкування; сприяти підвищенню їх комунікативної компетентності;
- стимулювати становлення ціннісної орієнтації за допомогою відбору адекватного змісту і використання на заняттях активних методів навчання.

Програма експериментального навчання передбачає використання ігрових методів навчання, тренінгів, колективних занять у мікрогрупах, диспутів, бесід «за круглим столом», проблемних ситуацій і інших методів і форм навчання, що дозволяють їх учасникам здобувати навички співпраці, розвивати свою індивідуальність. У запропонованій програмі акцент зроблено на практичну аксіологічну підготовку студентів.

В основу занять покладено імітаційна модель реальної навчальної ситуації, побудована на моделі соціальних ролей, соціальної взаємодії. У нашому випадку це практичне заняття, що імітує один з видів або фрагментів навчально-виховного процесу, в ході якого студенти засвоюють правильні мовні зразки для кожної конкретної ситуації спілкування. Таке заняття сприяє операціоналізації теоретичних знань, вироблення навичок їх практичного використання в умовах іншомовного спілкування.

Висновки. За результатами досліджень ми встановили, що зміст курсу «Іноземна мова» має великий аксіологічний потенціал. Вивчення іноземної мови відіграє важливу роль у вихованні майбутнього фахівця, позитивно впливає на розвиток особистості студента, що виріс в іншій національній культурі, розвиває інтелект і розширює духовний простір особистості. Процес оволодіння іноземною мовою сприяє формуванню у студентів системи ціннісних орієнтацій, важливих для його професійного становлення.

Перспективи подальшого дослідження. Актуальними напрямами подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення форм і методів реалізації програми формування ціннісних орієнтацій у студентів, використовуючи аксіологічний компонент змісту навчання іноземної мови.

Список літератури

1. Гумбольдт В. Язык и философия культуры [Электронный ресурс] / В. Гумбольдт. — Режим доступа : http://genhis.philol.msu.ru/article_125.shtml.
2. Каптерев П.Ф. История русской педагогики [Текст] / П.Ф. Каптерев. — СПб. : Алетейя, 2004. — 560 с.
3. Тхаркахова А. Ш. Формирование ценностных ориентаций у школьников в процессе обучения иностранному языку / А. Ш. Тхаркахова // Вестник Адыгейского государственного университета, Сер.: Педагогика и психология. — 2010. — Вып. 2. — С.3-4.